

NOORD-BRABANDER.

Zaterdag, 28 October.

DICERE VERUM QUID VETAT?
HORATIUS.

Dit blad verschijnt driemaal per week, en wel Dingsdags, Donderdags en Zaturdags. De prijs van hetzelfde is / 3-00 per drie maanden; franco tot aan het naaste postkantoor / 3-50. Advertentien worden tegen betaling van 15 cents per regel, en diegenen, welke geene 5 regels beloopten, tegen 75 cents geplaatst, behalve voor iedere Advertentie 35 cents voor aan het Rijk verschuldigde Zegelregten; de Advertentien, Bekendmakingen en andere Stukken, behooren op ongezegeld papier, franco te worden ingezonden aan het Bureau van den Noord-Brabander, te Hertogenbosch.

KERKELIJKE STAAT.

ROME.

Men berekend dat de cholera alhier 13,000 slagtoffers gemaakt heeft. De Jesuiten hebben in deze omstandigheden getoond wie zij allen tijde in rampen en tegenspoeden geweest zijn. Zij hebben zich zonder eenig voorbehoud, zoo ten aanzien van het lijdelijke als geestelijke voor de cholera zieken opgeofferd. Wanneer er geene dragers waren om de zieken naar de hospitalen overtebrengen, deden zij dit alles zelfs; onderlusschen in weerwil van al hunne vermoeijenissen en hoezeer hun getal alhier zeer groot is en de ziekte woedend geheerscht heeft, is, wat opmerking verdient, niemand hunner daardoor aangetast geworden, hoewel zij alle gevaar trotseerden. Het Romeinsche volk is hun alle hulde verschuldigd en doet hun alle recht wedervaren.

Thans heeft men kunnen zien wat eene godsdienstige bevolking in tijden van crisis vermag. Gedurende de geeselt zootale slagtoffers wegrukte, is de bevolking van Rome bedaard en gelaten gebleven. Dezelve heeft zich met de gevoelens en besluiten der regering vereenigd; wel verre, zoo als in andere hoofdplaatsen geschiedt, die den naam van hoogere beschaving willen aannemen, zich in openbare bijeenkomsten te begeven of zich aan buitenverplichtingen over te leveren, ging ons volk naar de kerk en rigtte zijne gebeden tot Hem, die leven en dood van een elk in handen heeft. De Vader heeft tot groot voorbeeld voor zijn volk verstrekt; hij heeft in al de behoeften voorzien; hij heeft gegeven, al het geen hij bezat. De heiligen van Rome zijn verflocht en groote scharen gebeden om de ongelukkigen te ondersteunen die om slagtoffers der te kunnen geven.

De *Diario* meldt dat, aangezien het ophouden der cholera, er geen bulletin meer zal worden uitgegeven. Er waren den 9 dezer nog 66 personen onder behandeling.

DUITSCHLAND.

FRANKFORT, den 25 October.

Men meldt uit Konstantinopel, dat de Sultan den Prussischen Prins August en den Hertog van Leuchtenberg met de meeste onderscheiding bleef behandelen, en sedert hunne aankomst verscheiden militaire manoeuvres heeft laten ten uitvoer brengen. De Aartshertog Johann van Oostenrijk en Prins Adalbert van Pruisen waren den 4 dezer insgelijks in die hoofdstad aangekomen.

Prins August van Pruisen en de Hertog van Leuchtenberg zouden eerstdaags hunne reis naar Smyrna voortzetten.

Tot niet geringe verwondering der overige diplomaten, heerschte tusschen Lord Ponsonby en den nieuwen Minister Akif-Effendi, zijnen voormaligen vijand, de beste verstandhouding. De Engelse kooplieden zochten daarvoor partij te trekken, en hadden van dien staatsman vrijheid verzocht om den Bosphorus met stoombooten te mogen bevaren, waartoe hij niet ongenegen scheen, doch de uitroeping waarvan denklijk door de oeverbewoners zou tegengehouden worden.

Genoemde Minister had ook, op aanbeveling van den Franschen gezant, den geneesheer Bulard toegestaan, hospitalen voor pest-zieken in de nabijheid der hoofdstad in te rigten.

FRANKRIJK.

PARIS, den 25 October.

In den *Moniteur Algerien* van den 9 alhier ontvangen, vindt men de dagorde van den generaal Damremont aan de troepen gerigt op het oogenblik van vertrek:

Soldaten,

De expeditie tegen Constantine vangt aan. Gij zijt geroepen om eer uwer wapenbroeders te wreken, die door de elementen verreden, hunnen moed en hunne inspanningen in het vorig jaar zwaar schipbreuk lijdten onder de muren dier stad. De drift en het

vertrouwen die u bezielen zijn waarborgen voor den te verwachten uitslag. Frankrijk houdt de oogen op u gevestigd; het vergezelt u met zijne wenschen en bezorgdheid. Toont u waardig het land en den koning die u een zijner zonen toevertrouwd heeft, den Prins die in uwe onderneming deel is komen nemen, en moge het land er roem op dragen, u onder het getal zijner kinderen te tellen.

De vrees, die men, niet geheel zonder eenigen grond, in de laatste dagen te Parijs en door geheel Frankrijk koesterde, dat het Fransche leger ook ditmaal weder niet in de verovering van het sterke Constantine zou slagen, is toch te voorbarig geweest. Den 23 October is namiddags ten een ure, heeft het kanon voor het paleis der invaliden te Parijs aan het volk aangekondigd, dat er eene overwinning behaald was, en een uur later is op de beurs der hoofdstad het navolgende aangeplakt:

„Mij de regering ontvangene telegraphische depêche uit Toulon, van den 22 October 1857, ten negen ure des middags.”

Constantine den 13 October.

De Generaal Wallès aan de Ministers van oorlog en van buitenlandse zaken:

„De ardeur van ons leger, die op de muren van Constantine. Het leger is door de muren aangekomen; den 11 was er brekingschot; den 12 was zij beklimbaar, en heden ochtend heeft zij met de grootste dapperheid en met eenen volledig gunstigen uitslag storm geloopt. De vijand heeft eenen krachtadigen tegenstand geboden; maar onze troepen hebben daarover roemrijk gezegd. Het leger, hebben een groot verlies geleden. De Generaal Damremont is gisteren terwyl hij zich naar de batterij begaf, door een kanonkogel gedood. Ik heb hem in het bevel van het leger vervangen.”

„Voor gelijkludend afschrift,

De bestuurder der telegraphische lijnen,

FLOCON.”

Uit het bericht laat zich opmaken, dat de verovering van Constantine, daar deze stormenderhand heeft moeten plaats hebben, aan de Franschen veel bloeds gekost heeft. De Generaal Damremont was, zoo als men weet, niet slechts bevelhebber van het Fransche leger voor Constantine, maar tevens opperbevelhebber der Fransche bezittingen op de Noordkust van Afrika. Sommigen hadden van het meer wedellievend stelsel, dat hij aldaar wilde aannemen, maar slechts op den Bey van Constantine niet heeft kunnen toepassen, goede vruchten verwacht, en zijne geheele zending naar Algiers was uit het ook in de wetgevende kamers voorgestane denkbeeld voortgesproten, dat Frankrijk, naar mate der in Afrika verspilde menschenlevens en schatten, te weinig voordeelen uit het bezit der Algerijnsche landen trok. Eenigzins vreemd klinkt het, dat, tegen de gewoonte aan, in de telegraphische depêche niets van den Hertog van Nemours gezegd wordt. Het stilzwijgen daarin over 's Konings jongere zoon, den Prins van Joinville is minder te verwonderen daar deze zich hoogstwaarschijnlijk den 13 nog niet voor Constantine bevond. Ook bestaat er reden om te vermoeden, dat de vijandige Bey Achmed, bij de verovering zijner hoofdstad, met het grootste gedeelte zijner troepen, niet binnen hare muren is tegenwoordig geweest. Men leest ten minste thans in eenen langs den gewonnen weg ontvangen brief uit Toulon, van den 18 October:

„Van al de geruchten, die men hier over de krijgsverrigtingen van ons leger in de provincie Constantine verbreid heeft, schijnt alleen het volgende, dat op te Bona door een Arabischen bode uit het hoofdkwartier aangebrachte tijdingen berust, voor waarheid te moeten worden gehouden. Onze troepen hebben, zonder verontwaard te worden, den togt van Medjez-Hammar naar Constantine voltoerd. Zij bevonden zich den 6 voor de muren dier stad. Het weder, dat tot dien tijd nog fraai is geweest, veranderde eensklaps en gedurende de dagen van den 7, 8 en 9 zijn zware regens ge-

valen, waardoor de krijgsverrigtingen werden vertraagd. Maar den 10 heeft zich het weder hersteld, en toen waren, naar het zeggen van den Arabier, die op dien dag uit den omtrek van Constantine is vertrokken, de Fransen allood zoo dat het vuur den volgenden dag moest beëindigen. De Bey had een bezetting van Turken en Kabalen in de stad gesteld, en in hare nabijheid een leger opgeslagen, waarvan men de tenten over de stad heen kon onderscheiden. Het gerucht liep, dat hij over Tripoli onderstand in manschappen had ontvangen. Zijn leger scheen talrijk te zijn. Die omstandigheden kunnen den Generaal Dumérout hebben bewogen om het reeds bekende bevel aan den kolonel Bernelle, die over het kamp van Medjez-Hammar bevel voerde, af te vaardigen, dat hij zich met alle zijne beschikbare troepen bij hem moest voegen. Meer dan 3,000 man waren te Medjez-Hammar vereenigd. Aldaar bevond zich ook de Prins de Courville, die zich gereed maakte om het iegen te volgen. De expeditionnaire kolonne heeft voor zes en twintig dagen levensmiddelen medegenomen, en men behoeft te varen aanzien geene ongerustheid te koesteren. Officieren, die veel ondervinding hebben, meenen, dat, daar onze troepen door ongunstig weder overvallen zijn, zij ook verscheidene dagen noodig gehad hebben, om loopgraven te openen, en dien ten gevolge moet men zich geenszins verwonderen, dat den 10 het vuur nog niet tegen de wallen van Constantine begonnen was.

In den Algerijnschen *Moniteur* van den 9 October vindt men de vertaling van eenen brief, dien de vijandige Bey Ahmed, kort voor de laatste aanvallende beweging der Franschen, aan sommige Arabische volkstammen heeft toegezonden, om hen tot het opvatten van de wapenen ten zijnen behoeve te bewegen. In dit stuk, waaruit men zou kunnen opmaken, dat de Bey voornemens is, om zich in geen geval aan de Franschen te onderwerpen, wordt eerst uit over de overwinning, die hij in het vorige jaar op hen heeft behaald, en over de gruwelen, toen door Jussuf (den door de Franschen benoemden Bey van Constantine) gepleegd. Hij doet het voorkomen, alsof destijds de tegen hem uitgezondene krijgsmagt door dien Jussuf, wien hij een voorgewenden Muzelman noemt, was aangevoerd, en gaat daarna aldus voort:

„In deze laatste dagen hebben de Franschen vrede met ons willen maken; ik wenschte dien, evenzeer als zij, voor het heil des lands en het welzijn van allen; maar de voorwaarden, die zij ons wilden opleggen, waren af te hard, af te bedruvend voor ware gelovigen, dan dat wij die konden aannemen. Bij dien dit was het mijn verlangen om eene bezetting van 3 of 4,000 man in de Casbah (de citadel van Constantine?) te mogen leggen, een fort te Stah-el-Mansoura (eene der hoogten, die Constantine bestrijken) te bouwen, en een ander fort te Condiat-Ali aan te leggen; alsmede dat ik hun de jaarlijkse schatting betale, die ik aan den pacha van Algiers plagt op te brengen, waarbij ik dan het geld voor de zeven jaren, die sedert zij Algiers bezetten, verstreken zijn, zou moeten voegen; eindelijk vergen zij de uitlevering van 500 meisjes, ten hunner keuze. Mijne kinderen, indien gij in die voorwaarden, die mij doen sidderen en tegen de borst stuiten, toestemt, zegt het mij dan. Dan zal ik te paard klimmen, mijn zoon en mijne dochter voor en achter mij plaatsen, en na mijne kinderen in veiligheid gebragt te hebben, mij in de woestijn begraven. Indien gij daarentegen goede Muzelmannen zijt, die uwe kinderen niet aan de ongelovigen wilt overeven, komt dan allen tot mij; verdedigen wij ons land en de wet des propheten, of sterven wij allen te zamen!”

De Algerijnsche *Moniteur* maakt, bij de mededeeling van dit stuk de opmerking, dat Achmet-Bey voorbedachtelijk de aan hem gestelde vredesvoorwaarden overdreven en daaronder zelfs geheel erzonnene, zoo als de uitlevering der 500 meisjes, gesteld heeft.

zich bij de onwetende Arabieren over het voortzetten van den oorlog te regvaardigen.

Volgens hetzelfde blad werd het door Abd-el-Kader met de Franschen gesloten vredesverdrag door den eerstgenoemden in de westelijke provincien van Algiers thans goed gehandhaafd. Van de schatting van 5,000 stuks hoornvee, die hem was opgelegd, had hij er reeds meer dan 2,000 geleverd, en ook het graan; dat hij leveren moet, werd eerlang te Oran verwacht. Intusschen schijnt deze Arabier nog altijd de stad Beldah, niet verre van de stad Algiers, niet in handen der Franschen te hebben gesteld.

— De *Moniteur* behest het berigt, dat Z. M. de Koning de brieven van notificatie van het overlijden Hr. M. de Koningin der Nederlanden ontvangen heeft, welke door den Nederlandsche zaakge-lastigde, den heer Fabricius, aan den minister van buitenlandsche zaken zijn overhandigd. Teven kondigt de *Moniteur* aan, dat de Koning van den 25 dezer af, wegens dit sterfgeval den rouw voor 21 dagen zal aannemen.

— De Hertog van Wurtemberg met zijne echtgenooten zijne naar Duitschland vertrokken.

— Gedurende de jongste dagen is bij het schoone weder de toe-

vloed op den ijzeren spoorweg naar St Germain zoo groot geweest, dat er dagen geweest zijn, dat 8000 personen van dezelve hebben gebruik gemaakt.

Het Medische regeringsblad van den 13 October deelt het thans, ook door de Koningin bekrachtigde besluit der cortes wegens den verkoop van de kostbaarheden der kerken en kloosters, mede. Dit besluit houdt het volgende in: „Alle sieraden van goud, zilver en edelgesteenten, die aan godsdienstige gebouwen of geestelijke gestichten behooren, worden ter beschikking der regering gesteld, opdat daaruit in de kosten van den oorlog moge worden voorzien. In overeenkomst met het besluit van den 6 October 1836 zullen daarvan lijsten worden opgemaakt. De regering zal ten spoedigste de waardij der bedoelde voorwerpen verwezenlijken, en in de openbare dagbladen de staten van het daaruit voortgesprotenen te plaatsen. Het goud en zilver zal naar de munt worden gezonden. Alle voorwerpen van kunst, welke behoud in de kerken door de provinciale junta's noodig wordt gekeurd, zullen van den maatregel worden uitgezonderd”

N E D E R L A N D E N.
SHERTOGENBOSCH, den 27 October.

In de zitting van de Eerste Kamer der Staten-Generaal heeft de zelve het ontwerp van adres, in antwoord der Koninklijke aanspraak aangenomen.

— De Opper-Kamerheer heeft aan alle daarbij belanghebbende bekend gemaakt, dat Z. M. de Koning op aanstaanden maan den 30 dezer, des middags ten één uur, eene openlijke audientie van rouwbeklag zal verleen, wegens het overlijden van wijf H. M. de Koningin.

— De middelen ter bestrijding der begrooting over 1838, zijn geraamd als volgt:

A. *Directe Belastingen* f 15,239,082,53; als: a. Grondbelasting f 8,781,582,53, zijne de belasting zelve f 7,983,256,84; 2 opeuten voor kwade posten f 159,665,14; 2 idem, vroeger door de gemeenten genoten f 159,665,14; 6 opercenten f 478,995,41; b. Personeel f 4,600,000 en 50 opercenten f 230,000, te zamen f 4,830,000 c. Patenten f 1,550,000 en 5 opercenten f 77,500, te zamen f 1,627,500

B. *Accijnsen* f 15,193,340; als: suiker f 200,000, wijn f 900,000, binnenlandsch gedistilleerd f 2,900,000, buitenlandsch gedistilleerd f 1,200,000, zout f 1,200,000, zeep f 750,000, turf en azijn f 550,000, turf f 1,000,000, steenkolen f 423,000, gemaal f 3,000,000; 10 percent collectief zegel f 1,217,800, voorbiljetten f 75,000, 25 opercenten op de suiker, wijn, binnenlandsch gedistilleerd en geslagt, benevens het collectief zegel en vervoer-biljetten daarvan f 1,517,500; 5. op het zout, zeep, bieren en azijnen, turf, steenkolen, met het collectief zegel f 205,040.

C. *In- en Uitgaande Regten* f 3,400,000.

D. *Indirecte Belastingen*. a. zegel- en successie-regten f 3,300,000 en 25 opercenten f 825,000; te zamen f 4,125,000. b. registratie-griffie- en hypotheek-regten f 2,500,000 en 10 opercenten f 250,000 te zamen f 2,750,000; totaal f 6,875,000.

E. *Regt van waarborg op de gouden en zilveren werken* f 140,000.

F. *Posterijen* f 1,450,000.

G. *Loterij* f 1,450,000.

H. *Jagt en Visscherij* f 95,000.

I. *Inkomsten der Domeinen van Z. K. H. Prins Frederik der Nederlanden*, overgedragen bij de wet van 25 Mei 1810 (*Staatsblad* No. 25) f 190,000.

K. *Verkoopingen van verschillende ontvangsten* f 470,000

L. *Uitkeering uit de geldmiddelen der Overzeesche Bestellingen* f 1,200,000.

Te zamen f 44,702,422,53; de uitgaven zijn aangevraagd op een bedrag van f 44,687,045,30, zoodat het vermoedelijk goed slot 1838 f 15,377,23 beloopt zal.

— In de afdelingen van de tweede kamer heeft men reeds aangevangen de ontwerpen der begrootings-wetten over den jaren 1838 te onderzoeken. Na dit onderzoek, schijnen de zittingen der kamer tijdelijk te zullen worden geschorst.

— Naar men verneemt is door Zijne Majesteit de 173ste loterij vastgesteld, groot f 1,237,500, bestaande uit 25,000 loten, 12 prijzen en 54 premien. De collecte zal zijn geopend den 27 November en de trekking der eerste klasse plaats hebben den 27, en 29 December.

— Op 1° October dezes jaars bevonden zich in leven:
2325 gepensioneerden, ingeschreven in het grootboek der gewone pensioenen, te zamen genietende . . . . . f 658,878
8 gepensioneerden, ingeschreven in dat der voormalige tierceerde kerkelijke pensioenen . . . . . f 2,211
2940 gepensioneerden, ingeschreven in dat der buitengewone pensioenen . . . . . f 753,300
222 gepensioneerden, ingeschreven in het bijboek der buitengewone pensioenen . . . . . f 93,000

Onder het getal gepensioneerden, ingeschreven in het grootboek der gewone pensioenen, bevindt zich een persoon die in 1738 geboren en alzo 100 jaren oud is.

— Van wege de administratie voor de nationale nijverheid worden de belanghebbenden, met herinnering aan de reeds gedane kennisgevingen, betreffende de certificaten van oorsprong of bewerking, wegens goederen waarvoor door de afzenders, bij invoer op Java of Madura, vrijstelling of vermindering der inkomende regten wordt genoten; nader opmerkzaam gemaakt, dat zij het ter visering indienen bij opgemelde administratie zoo min mogelijk behooren te stellen, en daarmede in geen geval moeten wachten tot de schepen, waarmede de goederen verzonden worden, zeilree liggen, gelijk, zulks nu en dan plaats heeft, dewijl aan de dringende verzendingen, om spoedige terugzending, in de meeste gevallen niet kan worden voldaan, naardien de bedoelde certificaten geregeld en naar mate die ontvangen worden in een daartoe bestemd register moeten worden overgeschreven en vervolgens gevisceerd, voor welk een en ander natuurlijke eenige tijd noodig is; zoodat, bij het achtervolgens indienen van een zeker aantal dier stukken, de laatst inkomene niet zoo spoedig, immers niet met omgaande post, kunnen teruggezonden worden, gelijk de inzenders verlangen, en door welke handelwijze de afzenders der goederen gevaar loopen, bij de aankomst der niet met gevisceerde certificaten vergezeld goederen op Java of Madura, de inkomende regten te moeten voldoen, zonder op de teruggave dier regten aanspraak te kunnen maken.

Verder wordt daarbij herinnerd, dat de certificaten van oorsprong of bewerking kosteloos door de stedelijke of plaatselijke besturen worden opgemaakt; dat deze aan geen registratie of andere onkosten, hoe ook genaamd, onderworpen zijn, buiten het zegel, zoodat, dat de inzending, om gevisceerd te worden, door geen tuschenkomst van derden behoeft te geschieden; zijnde het voldoende dat men de certificaten, met een omslag of strook papier, bevattende den naam van het schip en van den kapitein, waarmede de verzending geschiedt, benevens den naam en woonplaats van den afzender, regtstreeks opzende aan het departement van buitenlandse zaken (administratie voor de nationale nijverheid).

LETTERKUNDIGE ONTDEKKINGEN.

De hoogleeraar *Hoffmann de Fallersleben*, die onlangs te *Wandorf* het overwinnings-lied, gemaakt ter eere van *Lodewijk III*, zoon van *Lodewijk I* le Begue, terug gevonden heeft en hetzelve in de *bennevische taal* is zamengesteld, heeft een andere *manuscript* ontdekt, welke in de letterkunde een uitgebreide kennis bezit, heeft een der oudste gedenkstukken in de fransche taal ontdekt. Hetzelve manuscript, hetwelk het overwinnings-lied inhoudt, bevat ook een dichtstuk ter eere van de heilige *Eulalia*, door dezelfde hand geschreven; zie hier de eerste versen van dit belangrijk stuk, hetwelk gevonden wordt in het kleine brochure, waarin de heer *Hoffmann* met den heer *Willems* zijne ontdekkingen heeft doen kennen en getiteld is *Elnonensia*.

Bupna puleella fut *Eulalia*
Bel auret corps bellezour anima.
Voldrent la véintre li Deo inimi.
Voldrent lafaire diavle servir.
Elle non escollet les mais conseillers.
Qelle Deo ranciet chi maent sus en ciel.
Ne por or ned argent ne paramenz,
Por manatee regiel ne preiement. enz.

Dit dichtstuk hetwelk 29 versen bevat en in hetwelk al de vrienden der taal en letterkunde zeer veel belang zullen stellen, is het oudste gedenkstuk der Fransche dichtkunst. De geleerden van Frankrijk, zoo als *Roquefort* en *Ragnouard*, hebben geen ouder gedenkstuk hunner dichtelijke letterkunde gevonden, en onder de gedenkstukken der *Fransche prosa*, is alleen de zoo bekende van *Lodewijk* en *Karel de Kale* van het jaar 842, die ouder is.

Dezelfde geleerde heeft, gedurende zijn verblijf te Doornik, nog een andere ontdekking gedaan; hij heeft een oud manuscript op het departement, hetwelk tot de bibliotheek van den heer *Dumortier* behoort en van de twaalfde eeuw is, een *Glossale roman* van het grootste belang gevonden. De romansche taal komt daar in derzelfer oudste vorm voor. Dit manuscript, hetwelk ook in België geschreven is, strekt ten bewijze, dat op dat tijdstip in het zuiden van het land, de twee talen, namelijk de Romansche en de Germaansche taal, door de onderwezen volksklasse beoefend werden, en de kennis dier beide talen welligt meer dan tegenwoordig in die streken verspreid geweest is; wij hopen, zegt de *Conservateur* van België, dat de heer *Hoffmann*, die op het punt is België te verlaten, dikwerf zal terugkeeren, om door zijne kunde diegenen onlandgenooten in te lichten, die zich met zoo veel goed gevolg met de ouden en de geschiedenis van ons land bezig houden.

DE GESCHRIFTEN VAN DR. HERMES.

De zaak van *Hermes* in het bisdom van Keulen, is nog niet ten einde geloopt; zijne aanhangers schijnen niet genegen te zijn, om zich te onderwerpen, vooral de hoogleeraren der godgeleerde Universiteit van Bonn leggen eenen geest van ongeloofelijken tegenstand aan den dag. Men hernieuwd al de misslagen en kunstgrepen, waarvan andere nieuwigheids invoerders van Frankrijk in de laatste eeuw zich bediend hebben, en zegt dat de teksten, die door Rome gecensureerd zijn, door de latijnsche vertaling zijn verminkt en men dezelve in de geschriften van *Hermes* aldus niet vindt. De waarheid daarvan is dat het werk te Rome beoordeeld is niet alleen naar eene latijnsche vertaling, goedgekeurd door de geleerden der onderscheidene universiteiten van Duitschland, maar ook naar het hoogduitsch zelfs, door mannen, die deze taal volkomen magtig zijn. Het spreekt van zelfs dat het Pruisisch gouvernement de partij der Hoogleeraren van Bonn tegen hunnen Aartsbisschop heeft gekozen. Er zijn zulke haarkloverijen niet bekend of men zoekt dezelve op om zijne standvastigheid, ware het mogelijk, te doen wankelen. Onder het volk verspreid men geschriften of geruchten, geschikt om hetzelve tegen zijnen herder in te nemen. Onlangs heeft men eene misdaad te Berlijn uitgedacht, omdat de Prelaat eenige Belgische Priesters in zijn bisdom had toegelaten om te prediken en het ministerie heeft, zonder eenige verdere omstandigheid, zijne agenten gelast om hem te arresteren. Eene waarschuwing voor de geestelijkheid, om kunnen ijver voor den godsdienst in het bisdom van Keulen niet te gaan verspreiden.

Twee maanden geleden is een klein brochure verschenen, hetwelk ten titel voert van *Waarheid over de zaak van Hermes*; dit werkje van weinig of hoegenaamd van geen aanteel zijnde, verkrijgt eenige belangrijkheid door den naam en de gesteldheid van deszelfs schrijver, de heer *Rehfsues*, geheimraad en curator der universiteit van Bonn. Men heeft redenen te gelooven, dat zijn geschrift de getrouwe uitdrukking der gedachte van het gouvernement en deszelfs bepalingen ten opzichte der katholieke kerk is. De beginselen, die hij daarin op den voorgrond gesteld heeft, zijn van dien aard, dat dezelve tot de ernstigste aanmerkingen aanleiding geven. De heer *Rehfsues* beweert vooreerst dat het Pruisische regt de eenige regel is, die de katholieke Kerk kan volgen, en dat hare overigheid in Pruisen in geen gevalle een reglement voor de kerkelijke zaken zou kunnen maken, dan met de toestemming en goedkeuring van den staat; dan het geheel Pruisisch regt is met een voor den katholieken godsdienst vijandig regt daargesteld. Het *gouvernement* van het land, ook de *Souverain* van den godsdienst is. Volgens dit stelsel, ziet de Koning niets in de geestelijkheid dan zijne ambtenaren. Hij behandelt al hetgeen de eeredienst, het huwelijk en de scholen aangaat, als uitsluitend tot het ressort van den staat behoorende. Men gevoelt zeer gemakkelijk hoe noodlottig het voor de katholieke Kerk zou zijn, dat een dergelijk stelsel zonder eenige wijziging op haar zou worden toegepast. Een ieder echter, die met een weinig oplettendheid den staat der Kerk in Pruisen in overweging neemt, zal zich overtuigen, dat dezelve aldaar daadwerkelijk volgens het beginsel van den heer *Rehfsues* behandeld wordt. De geestelijke overheden kunnen in de sfeer die hun eigen is, geene reglementen, geene beschikking zonder de toestemming van den staat maken, doch de staat kan in eene sfeer, die hem vreemd is, in de sfeer der kerkelijke zaken ordonnancien, naar welgevallen daastellen, zonder zelfs de geestelijke overheid te raadplegen en die ordonnancien moeten door de Kerk ten strijke verbindend zijn en nagekomen worden. Is dit nu niet hetzelfde gezegd, even alsof de katholieke Kerk van alle regt in de Pruisische Staten beroofd is? En inderdaad men heeft dezelve van alles beroofd! Men heeft haar deszelfs invloed op de scholen, en wie zou het gelooven, op de seminarien ontnomen. De Bisschop heeft de vrijheid niet om een hoogleeraar op zijn bisschoppelijk seminarie toe te laten of weg te zenden. In andere landen, waar de Kerk aan zoo vele hinderpalen onderworpen is, heeft men zulks nooit uitgedacht.

Een Bisschop in de Pruisische Staten kan aan eene Universiteit het onderwijs eener dwalende leer niet verbieden. De soldaten worden verplicht om in de protestantsche preek tegenwoordig te zijn. Bij eene kabinetsorde des Konings worden de vaders en moeders van hun natuurlijk regt beroofd, om de opvoeding hunner kinderen te regelen, en worden alle beloften en eed ten dien opzichte voor nietig en van onwaarde verklaard en men zou een aantal voorbeelden van andere kwellingen kunnen aanhalen. De heer *Rehfsues* beweert alnog, dat, indien de staat eene aan dezelve vreemde godsdienst heeft toegelaten, zulks niet kan geschieden, dan onder voorwaarde dat die godsdienst zich aan de wetten van den staat moet onderwerpen; doch de heer *Rehfsues* moet de beschiedenis van zijnen tijd kennen. Het is algemeen bekend dat, toen de Rijn-provincien aan Pruisen werden afgestaan, zulks alleen

